ĐỔI MỚI HOẠT ĐỘNG BỒI DƯỠNG HỆ DỰ BỊ ĐẠI HỌC TẠI TRƯỜNG DỰ BỊ ĐẠI HỌC DÂN TỘC TRUNG ƯƠNG THEO HƯỚNG TIẾP CẬN KÌ THI ĐÁNH GIÁ NĂNG LỰC CỦA CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC

Lê Sỹ Điền, Bùi Tiến Dũng, Lương Thị Hồng Khuyên, Cao Thị Hồng Vân, Hà Thị Thu Hương, Trần Thị Thành, Trần Thị Kim Thu
Trường Dự bị Đại học Dân tộc Trung ương
Trần Đăng Khởi
Học viện Dân tộc

Tóm tắt: *Hiện nay, các cơ sở giáo dục bị đại học chủ yếu hướng đến việc trang bị kiến thức văn hóa phổ thông cho học sinh dân tộc thiểu số (DTTS), đảm bảo điều kiện xét chuyển vào các trường đại học. Tuy nhiên, xu hướng đổi mới tuyển sinh ở nhiều trường đại học khối ngành sư phạm, an ninh, quân đội... yêu cầu việc bồi dưỡng hệ dự bị đại học cần được điều chỉnh để phù hợp hơn với đặc điểm của các kì thi đánh giá năng lực (ĐGNL) của các trường đại học. Việc cập nhật chương trình giảng dạy, đổi mới phương pháp giảng dạy, xây dựng hệ thống đánh giá đa chiều và bồi dưỡng năng lực giáo viên là yêu cầu cấp thiết của các cơ sở giáo dục dự bị đại học nói chung và Trường Dự bị Đại học Dân tộc Trung ương nói riêng nhằm đáp ứng yêu cầu của thực tiễn giáo dục phổ thông, giáo dục đại học. Bài báo khái quát thực trạng, phân tích những cơ hội, thức thách và đề xuất một số giải pháp nâng cao hiệu quả việc đổi mới hoạt động bồi dưỡng hệ dự bị đại học tại Trường Dự bị Đại học Dân tộc Trung ương trong bối cảnh các trường đại học ngày càng sử dụng kì thi ĐGNL làm tiêu chí tuyển sinh.*

Từ khóa: *Bồi dưỡng, chương trình, dân tộc, dự bị đại học, đánh giá, năng lực*

Nhận bài ngày 25.11.2024; gửi phản biện, chỉnh sửa, duyệt đăng ngày 20.01.2025
Liên hệ tác giả: Lê Sỹ Điền; email: Diencdvp@gmail.com

1. MỞ ĐẦU

Trong những năm qua, các trường thuộc khối ngành An ninh, Quân đội và một số trường sư phạm lớn như Đại học Sư phạm Hà Nội, Đại học Sư phạm TP.HCM đã tiên phong triển khai phương thức tuyển sinh dựa trên kết quả các kì thi đánh giá năng lực (ĐGNL). Đây được xem là bước chuyển đổi quan trọng, đáp ứng xu hướng đổi mới trong tuyển sinh đại học tại Việt Nam. Phương thức này không chỉ đảm bảo tính công bằng mà còn giúp các trường đánh giá toàn diện hơn năng lực thực sự của thí sinh, thay vì chỉ dựa vào kết quả kì thi tốt nghiệp trung học phổ thông như trước đây. Nghị quyết 29-NQ/TW cũng nêu rõ chủ trương "giao quyền tự chủ tuyển sinh cho các cơ sở giáo dục đại học" [1]. Các cơ sở giáo dục đại học được quyền xây dựng, công bố và thực hiện đề án tuyển sinh riêng; theo đó có thể cân nhắc nhiều mặt để tự tổ chức các kỳ thi riêng để tuyển sinh.

Các kì thi ĐGNL đã ngày càng khẳng định được vai trò trong việc phân hóa rõ rệt năng lực của học sinh. Được thiết kế theo định hướng đánh giá năng lực tổng hợp, các bài thi không chỉ kiểm tra kiến thức cơ bản mà còn yêu cầu thí sinh vận dụng tư duy logic, khả năng giải quyết vấn đề, và kỹ năng ứng dụng thực tế. Điều này giúp các trường tuyển chọn

được những thí sinh phù hợp với yêu cầu đào tạo đặc thù của mình, đặc biệt là ở các khối ngành đòi hỏi năng lực chuyên biệt như an ninh, quân đội và sư phạm. Bên cạnh đó, kì thi ĐGNL còn mang lại cơ hội cho học sinh thể hiện khả năng của mình ở một phạm vi rộng hơn, giảm áp lực chỉ tập trung vào một kì thi duy nhất.

Trong những năm tới, trước yêu cầu ngày càng cao của việc nâng cao chất lượng giáo dục đại học, các cơ sở giáo dục dự kiến sẽ tiếp tục mở rộng quy mô tổ chức các kì thi ĐGNL. Việc này không chỉ nhằm đáp ứng nhu cầu tăng cao của số lượng thí sinh mà còn giúp xây dựng một hệ thống tuyển sinh công bằng, minh bạch và hiệu quả hơn. Đồng thời, các trường đại học cũng sẽ tập trung nâng cao chất lượng của các kì thi thông qua việc cải tiến nội dung đề thi, áp dụng công nghệ hiện đại vào tổ chức thi và đánh giá kết quả. Việc mở rộng quy mô các kì thi ĐGNL không chỉ đem lại lợi ích trực tiếp cho các trường đại học mà còn góp phần thúc đẩy sự đổi mới trong hệ thống giáo dục phổ thông. Để đạt kết quả tốt trong kì thi ĐGNL, học sinh cần rèn luyện tư duy phản biện, khả năng tự học và kỹ năng phân tích vấn đề từ sớm. Điều này đòi hỏi các trường phổ thông và dự bị đại học cũng phải điều chỉnh chương trình giảng dạy, đổi mới phương pháp bồi dưỡng để theo kịp yêu cầu của các kì thi.

Nhìn chung, các kì thi ĐGNL không chỉ là xu hướng tuyển sinh hiện đại mà còn là giải pháp chiến lược giúp nâng cao chất lượng nguồn nhân lực cho đất nước. Sự mở rộng và phát triển của các kì thi này hứa hẹn sẽ tiếp tục khẳng định vị thế quan trọng trong hệ thống giáo dục đại học Việt Nam, đồng thời đặt nền móng cho một nền giáo dục đổi mới, hội nhập và phát triển bền vững.

Đối với học sinh DTTS học hệ dự bị đại học tham gia kì thi đánh giá năng lực của các trường đại học sẽ có cơ hội tiếp cận và rèn luyện các kỹ năng cần thiết như tư duy phản biện, giải quyết vấn đề và tự học, giúp chuẩn bị tốt cho các kỳ thi ĐGNL. Các kỳ thi ĐGNL cũng giảm bớt sự căng thẳng về việc phải cạnh tranh với một kỳ thi duy nhất như thi tốt nghiệp THPT. Tuy nhiên, học sinh DBĐH cũng gặp khó khăn trong việc làm quen với cấu trúc và yêu cầu của các kỳ thi ĐGNL, nhất là các bài thi đánh giá khả năng ứng dụng kiến thức thực tế và tư duy phản biện. Ngoài ra, các học sinh này cũng cần được trang bị đầy đủ kiến thức và kỹ năng từ sớm, điều này đòi hỏi sự đổi mới trong chương trình và phương pháp giảng dạy tại các trường dự bị đại học để đáp ứng yêu cầu của các kỳ thi ĐGNL.

Với những lí do trên bài viết nhằm đánh thực trạng, chỉ ra những cơ hội và thách thức cũng như đề xuất giải pháp đổi mới hoạt bồi dưỡng hệ dự bị đại học theo các kì thi năng lực của các trường đại học tại Trường Dự bị đại học Dân tộc Trung ương.

2. NỘI DUNG

2.1. Chức năng, nhiệm vụ của trường dự bị đại học trong việc bồi dưỡng hệ dự bị đại học đối với học sinh DTTS đã tốt nghiệp THPT

Tại điều 3 Thông tư 24/2011/TT-BGDĐT ban hành quy chế tổ chức và hoạt động của trường dự bị đại học, "Trường dự bị đại học có chức năng thực hiện chính sách dân tộc của Đảng và Nhà nước trong việc tạo nguồn đào tạo cán bộ cho miền núi, vùng dân tộc" [2]. Trường dự bị đại học dân tộc là cơ sở giáo dục chuyên biệt, giữ một vai trò đặc biệt quan trọng trong hệ thống giáo dục quốc dân của Việt Nam. Trường có nhiệm vụ "Tổ chức tuyển chọn; bổ túc kiến thức; bồi dưỡng văn hóa cho học sinh để có đủ trình độ vào học đại học, cao đẳng, trung cấp chuyên nghiệp theo quy định hiện hành của Bộ Giáo dục và Đào tạo" [2]. Theo đó, nhà trường tổ chức bồi dưỡng kiến thức văn hóa bậc trung học phổ thông nhằm củng cố và nâng cao kiến thức cho học sinh DTTS sau khi tốt nghiệp THPT, giúp các em đạt trình độ tương đương để đáp ứng yêu cầu tuyển sinh vào các trường đại học. Học sinh DTTS học tập tại các cơ sở giáo dục dự bị đại học có điều kiện để phát triển năng lực, tập trung rèn luyện tư duy logic, kỹ năng tự học, và năng lực giải

quyết vấn đề. Điều này sẽ giúp học sinh DTTS tự tin và thích nghi tốt với môi trường học tập mới, đặc biệt là ở các trường đại học có yêu cầu cao.

Ngoài ra, trường dự bị đại học dân tộc còn hỗ trợ và định hướng nghề nghiệp cho học sinh DTTS, giúp các em xác định hướng đi phù hợp với năng lực, sở thích và nhu cầu phát triển kinh tế - xã hội của địa phương. Đồng thời, các trường cũng tư vấn để học sinh lựa chọn ngành học, trường đại học phù hợp với khả năng và mục tiêu cá nhân.

Từ thực tiễn công tác bồi dưỡng hệ dự bị đại học, có thể nhận thấy việc bồi dưỡng hệ dự bị đại học đã góp phần thúc đẩy bình đẳng trong giáo dục: Trường dự bị đại học dân tộc tạo cơ hội học tập cho học sinh DTTS, giúp thu hẹp khoảng cách về chất lượng giáo dục giữa các vùng miền, góp phần vào việc phát triển nguồn nhân lực vùng sâu, vùng xa, và vùng đặc biệt khó khăn.

Song song với hoạt động giảng dạy, các trường còn chú trọng việc Bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc. Việc giáo dục văn hóa, truyền thống dân tộc, giúp học sinh giữ gìn bản sắc dân tộc mình trong quá trình hội nhập và phát triển.

Nhìn chung, trường dự bị đại học dân tộc không chỉ là nơi chuẩn bị cho học sinh DTTS tiếp cận với giáo dục đại học mà còn là cầu nối quan trọng trong việc xây dựng nguồn nhân lực chất lượng cao, góp phần phát triển kinh tế - xã hội bền vững vùng DTTS&MN.

2.2. Mục đích, yêu cầu kì thi đánh giá năng lực

2.2.1. Mục đích kỳ thi ĐGNL

Kỳ thi ĐGNL được tổ chức nhằm mục tiêu đánh giá một cách toàn diện năng lực của học sinh, không chỉ dừng lại ở kiến thức cơ bản mà còn đánh giá các kỹ năng tư duy logic, khả năng giải quyết vấn đề, tư duy phản biện và ứng dụng kiến thức vào thực tiễn. Mục tiêu chính của kỳ thi là giúp các cơ sở giáo dục đại học lựa chọn được những thí sinh phù hợp với yêu cầu đào tạo của mình, đặc biệt là đối với các ngành có yêu cầu đặc thù như an ninh, quân đội, và sư phạm… Đồng thời, kỳ thi này cũng tạo cơ hội cho học sinh thể hiện năng lực học tập và khả năng tự học của mình trong một môi trường cạnh tranh công bằng.

2.2.2. Yêu cầu kỳ thi đánh giá năng lực

Kỳ thi ĐGNL đặt mục tiêu không chỉ kiểm tra kiến thức lý thuyết mà còn hướng đến việc đánh giá một cách toàn diện năng lực học sinh. Các câu hỏi trong kỳ thi không chỉ xoay quanh các kiến thức cơ bản mà còn yêu cầu thí sinh thể hiện khả năng tư duy logic, khả năng phân tích tình huống và giải quyết các vấn đề thực tế. Đặc biệt, các thí sinh sẽ phải áp dụng kiến thức vào các tình huống cụ thể, thể hiện sự linh hoạt và sáng tạo trong cách giải quyết vấn đề. Vì vậy, kỳ thi cần bao gồm nhiều dạng bài thi khác nhau, từ trắc nghiệm, tự luận đến bài tập tình huống, nhằm kiểm tra năng lực đa chiều của học sinh.

Một yêu cầu quan trọng của kỳ thi ĐGNL là khả năng phản ánh đúng năng lực thực tế của thí sinh. Đánh giá phải đi sâu vào năng lực thực sự của học sinh để từ đó giúp các cơ sở giáo dục đại học có thể lựa chọn được những ứng viên phù hợp nhất với yêu cầu đào tạo của mình. Điều này giúp giảm thiểu tình trạng "dạy để thi", đồng thời tạo ra môi trường học tập và thi cử thực chất hơn, nơi học sinh phát triển năng lực một cách toàn diện. Kỳ thi cần khuyến khích học sinh phát huy khả năng tư duy độc lập và kỹ năng giải quyết vấn đề, thay vì chỉ học thuộc lòng kiến thức.

Bên cạnh đó, trong bối cảnh công nghệ ngày càng phát triển mạnh mẽ, việc ứng dụng công nghệ trong tổ chức và thực hiện kỳ thi ĐGNL là điều vô cùng quan trọng. Kỳ thi cần được thiết kế sao cho phù hợp với xu hướng hiện đại, áp dụng các công cụ công nghệ vào việc tổ chức thi, kiểm tra và đánh giá kết quả. Sự ứng dụng này không chỉ giúp nâng cao tính minh bạch và khách quan trong quá trình tổ chức mà còn tạo ra một môi trường thi cử thuận lợi, công bằng, giúp thí sinh có cơ hội thể hiện năng lực của mình một cách tốt nhất.